

Archeologienota

AS, Dorpsstraat - Kerkstraat bouwfases 2 en 3

Deel II: PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

Projectcode 2021H35

De wetgeving met betrekking tot archeologie omvat enerzijds het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en anderzijds het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014 die voor archeologie in werking traden op 1 juni 2016 en latere wijzigingen. Niet uitvoeren van het programma van maatregelen wordt door de Gewestelijke Afdeling Inspectie en Handhaving Ruimtelijke Ordening en Onroerend Erfgoed beschouwd als een bouwmisdrijf en kan leiden tot sancties.

RANDVOORWAARDEN: het terrein is momenteel nog deels begroeid met een wilgroei aan bomen en struiken en deels bebouwd waardoor een degelijk proefsleuvenonderzoek niet kan uitgevoerd worden. Vooraleer een proefsleuvenonderzoek kan uitgevoerd dienen de bomen en struiken gekapt tot maaiveld niveau. De bomen mogen niet ontstronkt / ontworteld worden aangezien het ontwortelen of uittrekken van wortelstronken schade kan toebrengen aan eventueel aanwezige archeologische bodemsporen. De bestaande panden mogen afgebroken worden tot maaiveldniveau. Tegelvloeren mogen uitgebroken worden tot op de funderingslagen. Deze mogen echter niet verwijderd worden aangezien ook dat schade kan toebrengen aan mogelijke archeologische sporen.

HAAST

Historisch en Archeologisch Advies, Studies en Toegepast onderzoek

verwijzing: VAN DE KONIJNENBURG, R., (2021), As, Dorpsstraat – Kerkstraat, bouwfases 2 en 3 archeologienota, HAAST-rapport 2021-41, Bree, D/2021/12654/41

Rik van de Konijnenburg, Grauwe Torenwal 6/00/1 - B-3960 Bree (BE) - Mob. 0496 209 018 - e-mail: rik@konijnenburg.com

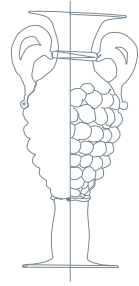
Foto's: HAAST – Rik vd Konijnenburg (tenzij anders vermeld)

Tekeningen: HAAST (tenzij anders vermeld)

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

Wettelijk depot: D/2021/12654/41

Copyright reserved. No part of this publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without the permission from the publisher.

COVERFOTO: actuele staat van het terrein gefotografeerd vanuit de hoek van de Julius Peeterslaan en de Dorpsstraat

INHOUD

Programma van maatregelen uitgesteld vooronderzoek

1. Administratieve gegevens
2. Aanleiding van het vooronderzoek
3. Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem
4. Vraagstelling en Onderzoeksdoelen
5. Onderzoeksstrategie en -methode
6. Onderzoekstechnieken
7. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk
8. Lijst met afbeeldingen
9. Bibliografie

Programma van maatregelen uitgesteld vooronderzoek

1. Administratieve gegevens

Projectcode	2021H35
Actoren	Rik van de Konijnenburg, OE/ERK/Archeoloog/2015/00041
Provincie	Limburg
Gemeente	AS
Deelgemeente	AS
Site	Dorpsstraat - Kerkstraat
Kadastrale gegevens	As, afd 1, sectie A percelen, 473w, 475k2, 475c2 , 475h2, 475g2, 473x, 498a
Oppervlakte onderzoeksgebied	totaal 5785,88 m ²
Kadastraal percelenplan	Fig. 2
Topografische kaart	Fig. 3
Relevante termen thesauri OE	bureauonderzoek

Bounding Box:

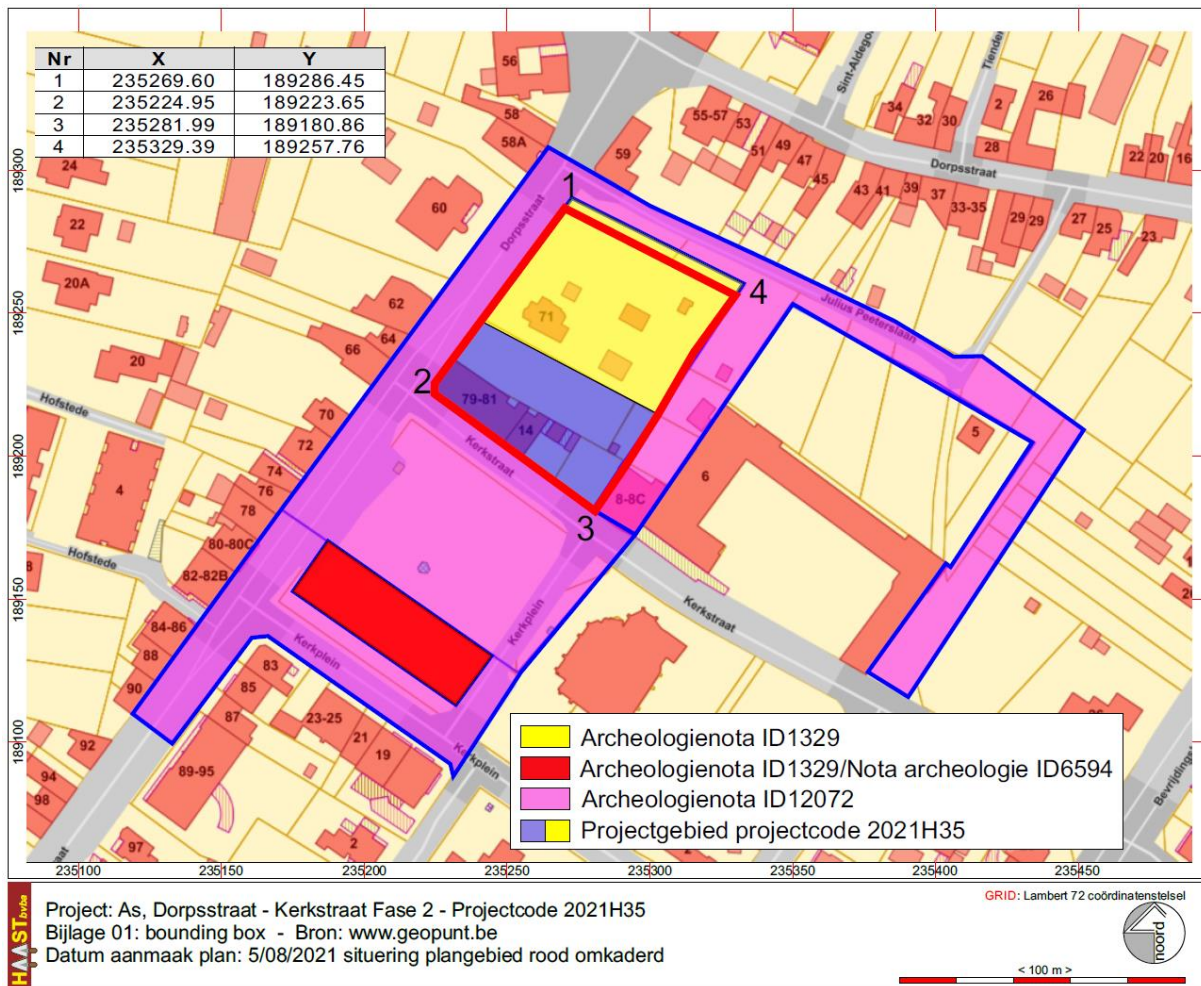

Fig. 1: Bounding Box

Kadastrale ligging: As, afd 1, sectie A percelen, 473w, 475k2, 475c2, 475h2, 475g2, 473x, 498a, totale oppervlakte van het projectgebied: 5785,88 m².

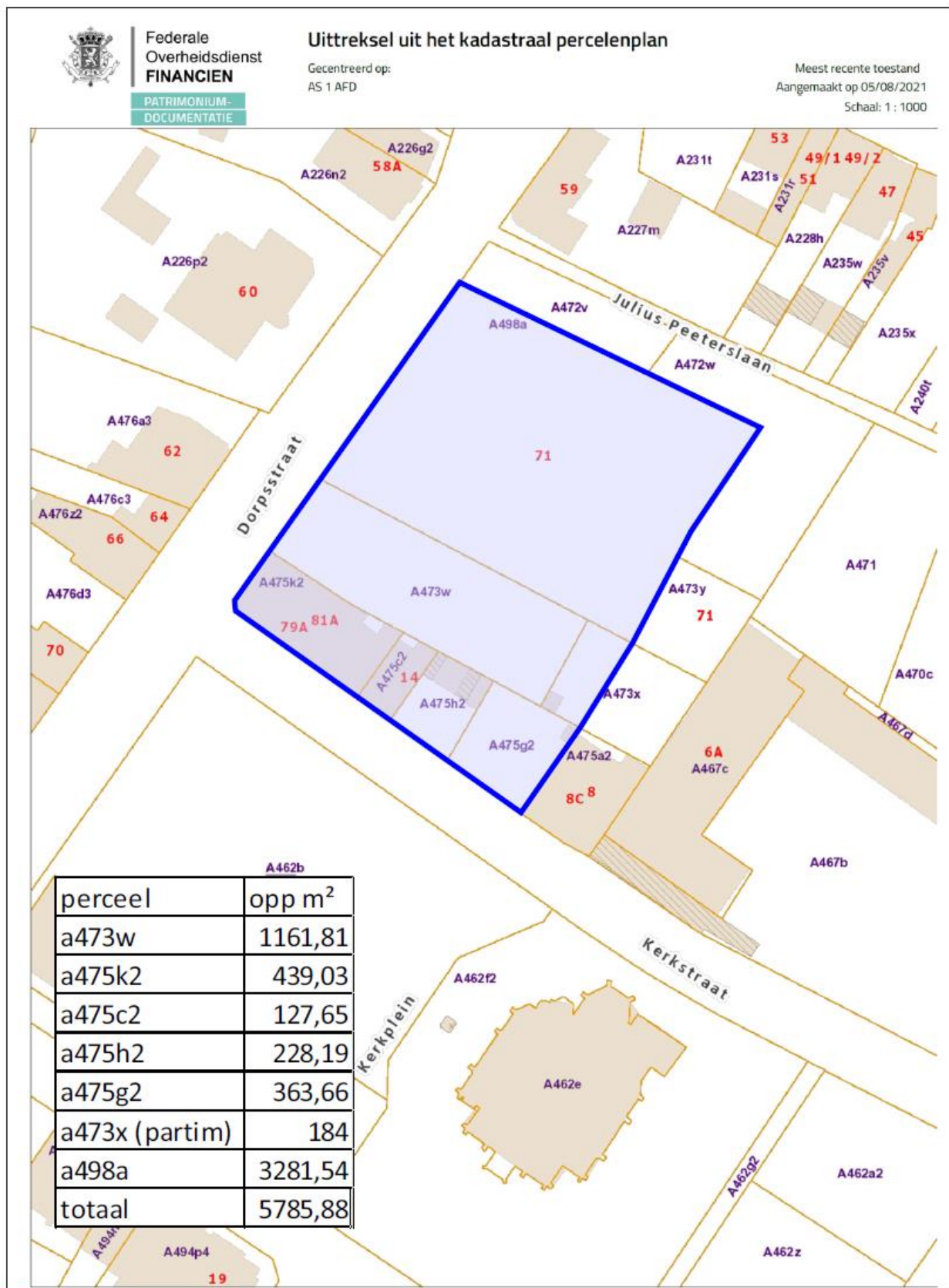

Fig. 2: Situering van het onderzoeksgebied op het kadastraal plan, situatie 05/08/2021 (cadgis viewer grand public)

2. Aanleiding van het vooronderzoek¹

De werken omvatten:

Fase 2: Blokken D en E

Op de percelen a475k2, A475c2, a475h2, a475g2 en 7a73w en a473x (partim) zullen bovengronds twee appartementsblokken gebouwd worden die ondergronds met elkaar verbonden zijn door een gemeenschappelijke kelder. Die kelder wordt aan de Dorpsstraatzijde aangezet op een diepte van 4 m onder het bestaande maaiveld. Gelet op het feit dat het terrein stijgt van noordwest naar zuidoost, parallel aan de Kerkstraat, zal die kelder aan de zuidoostzijde aangezet worden op een diepte van 5,06 m. Deze kelder beslaat een oppervlakte van ca 2055 m². De kelder, een betonnen kuip, heeft een vloer in gewapend beton van 35 cm dikte, de doorgangshoogte van de kelder bedraagt 2.45 m aan de noordwestzijde en 3,01 m aan de zuidoostzijde.

Het niet onderkelderde deel van blok D (blok aan de Dorpsstraatzijde) worden gefundeerd op een betonnen vloerplaat van 35 cm dikte met daarop een opeenvolging van lagen van een cementgebonden uitvullaag, een isolatielaag, akoestische vloerisolatie, cape (licht gewapend) en een vloerafwerking in tegels. Het geheel heeft een dikte van, vergt een bodemingreep van, tenminste 61 cm.

Rondom de gebouwen worden rioleringen voorzien en de installatie van twee waterputten, elk met een capaciteit van 5.000 liter voor hemelwateropvang. Centraal ten oosten van de kelder worden twee infiltratiebekkens voorzien van 50 cm diepte. Het noordelijke bekken heeft een oppervlakte van 82,2 m², het zuidelijke is 63,8 m² groot. De aanleg van beide infiltratiebekkens is eveneens voorzien in fase 2 van de werken

Fase 3 - Blokken B en C (aan de Dorpsstraat en de Julius Peeterslaan)

De Blokken B en C worden apart onderkelderd. Die kelder onder blok B, de meest noordelijke, heeft een oppervlakte van 877,4 m². De kelder onder blok C, de meest zuidelijke, heeft een oppervlakte van 1057 m². De bouw van de kelders en de bovengrondse appartementsblokken is identiek aan de bouw van de kelder en blokken D en E. Ook hier speelt het niveauverschil tussen de noordwest en de zuidoostzijde een rol waardoor de impact op de bestaande bodem, wat betreft de kelder, in het noordwesten groter is dan in het zuidoosten.

3. Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

Er zijn over de site – het projectgebied – géén archeologische gegevens bekend. Uit de historische kaarten is af te leiden dat het gebied vanaf de 18de eeuw – vermoedelijk zelfs al

---

¹ Plannen van de werken zijn opgenomen in het verslag van het bureauonderzoek en als bijlagen toegevoegd

veel eerder – in gebruik is als weide- en/of akkergebied en pas vanaf het tweede kwart van de 20ste eeuw deel uitmaakte van de dorpskern van As waardoor de terreinen bebouwd raakten.

De intense bebouwing, het slopen van bestaande bebouwing en aanbrengen van verhardingen in de 20ste eeuw kunnen gezorgd hebben voor ernstige bodemverstoringen. Het is echter niet bekend in hoeverre gebouwen onderkelderd zijn/waren al wijst de nog merkbare put aan de Dorpsstraat in de noordwesthoek van perceel 498a op een grondige uitgraving van vloeren, funderingen en kelders.

Er zijn geen landschappelijke factoren die invloed kunnen gehad hebben op de gaafheid van het bodemarchief.

De geplande werken, bouwwerken fase 2 en 3 (blokken D en E en B en C) zullen op termijn vernietigend zijn voor het eventueel aanwezige bodemarchief. De aanzet van het vloerniveau van de kelders ligt overal ruim onder het huidige maaiveld (van – 3 m tot meer dan 5 m onder het huidige maaiveld).

Via dit programma van maatregelen wordt opgelegd eerst enkele landschappelijke proefputten aan te leggen op de betrokken percelen. Indien daaruit blijkt dat er toch archeologisch potentieel is op de betrokken percelen, dan volgt een beperkt proefsleuvenonderzoek.

Verstoorde zones:

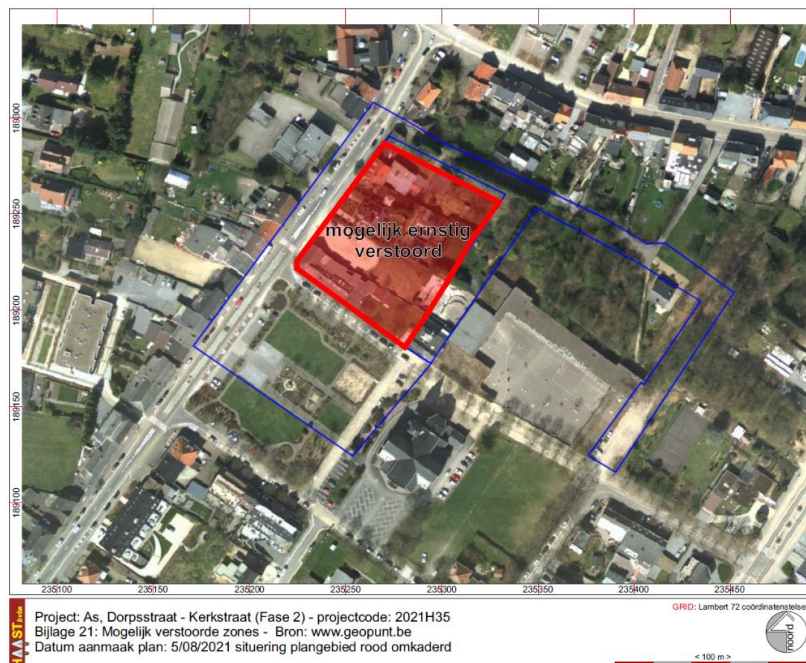

Fig. 3: Verstoorde zones binnen het projectgebied, transparant rood ingekleurd

ADVIES

Op basis van de gegevens uit dit bureauonderzoek kan niet met zekerheid gezegd worden dat het projectgebied effectief resultaten zal opleveren wat betreft archeologische kennisvermeerdering. Er zijn geen directe of indirecte aanwijzingen van vondsten in het projectgebied bovendien zijn er aanwijzingen dat het terrein mogelijk matig, mogelijk ernstig verstoord is door recente ingrepen ten behoeve van de bouw en sloop van woningen en van een woning-handelscomplex. Maar, gelet op de nabijheid van de oude dorpskern van de gemeente As is het aangewezen via landschappelijke proefputten het terrein te evalueren op gaafheid om vervolgens, indien blijkt uit het landschappelijk onderzoek dat het terrein toch voldoende gaaf bewaard bleef in bodemopbouw, enkele proefsleuven aan te leggen teneinde het terrein ook archeologisch te kunnen evalueren en waarderen.

4. Vraagstelling en Onderzoeksdoelen

a. Doelstellingen van het archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem

Doel van het landschappelijk proefputtenonderzoek is de gaafheid van de bodemgenese na te gaan en de mate waarin de bodem verstoord is. Doel van het archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem (proefsleuvenonderzoek) is de detectie van sites met bodemsporen. Dit kunnen nederzettingssporen zijn, sporen van landgebruik voor landbouwdoeleinden (off-site fenomenen), grafvelden of andere mogelijke antropogene gebruiksdoeleinden van het terrein binnen het projectgebied.

b. Te beantwoorden onderzoeksvragen

Doel van het landschappelijk proefputtenonderzoek is de gaafheid van de bodemgenese na te gaan en de mate waarin de bodem verstoord is.

- *In welke mate is het terrein verstoord?*
- *Welke zijn de waargenomen horizonten in de bodem, beschrijving + duiding?*
- *Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?*
- *Kunnen op basis van de vaststellingen gedaan tijdens het landschappelijk proefputtenonderzoek onverstoorde of weinig verstoorde zones waar mogelijk archeologisch potentieel is afgebakend worden?*
- *Op welke diepte dient tijdens het proefsleuven onderzoek het archeologisch vlak best aangelegd te worden?*
- *Is er een aard(bodem)kundige verklaring voor de partiële afwezigheid van archeologische sporen? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?*

Het doel van de proefsleuven is de detectie van sites met bodemsporen. Hierbij moeten minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

- *Zijn er sporen of structuren aanwezig?*
- *Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?*

- *Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?*
- *Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?*
- *Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?*
- *Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?*
- *Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?*
- *Wat de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?*
- *Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?*
- *Komt het projectgebied in aanmerking voor een eventuele archeologische opgraving voorafgaand aan de werken? Wat is de verwachte sporendensiteit?*
- *Welke onderzoeksvragen en aandachtspunten kunnen geformuleerd worden na uitvoering van een prospectie met ingreep in de bodem in functie van een eventueel vervolgonderzoek?*

5. Onderzoeksstrategie en -methode

De geplande onderzoeksmethode: De meest aangewezen methode om het terrein op haar landschappelijke gaafheid en archeologische waarde te onderzoeken is in een eerste fase een landschappelijk **proefputtenonderzoek** waarbij vooral nagegaan dient te worden in welke mate de verschillende delen van het projectgebied verstoord zijn door eerdere ingrepen. Gelet op de mogelijk zeer grindige ondergrond is een proefputtenonderzoek meer aangewezen dan een landschappelijk booronderzoek om te vermijden dat de boringen telkens stuiten in de grindige ondergrond. De proefputten zijn minimaal 1 m² groot en reiken tot tenminste 30 cm in de onverstoorde C-horizont.

Mogelijk vervolgetraject: indien uit dat onderzoek blijkt dat er zones af te bakenen zijn waar archeologisch potentieel aanwezig is, dan volgt een ingreep in de bodem door middel van ononderbroken 2 m brede parallelle proefsleuven. De oriëntatie van de proefsleuven is noordoost – zuidwest, haaks op de richting van de Kerkstraat. Die oriëntatie is het meest aangewezen om te voorkomen dat een proefsleuf volledig in de bebouwde en waarschijnlijk sterk verstoorde zone aan de Kerkstraat zou worden aangelegd. De sleuven worden doorgetrokken tot de grens met de verstoorde zone(s) is vastgesteld.

Aanvullend worden kijkvensters of volgvensters aangelegd indien sporen aangetroffen worden. De kijk- en/of volgvensters worden aangelegd om een beter inzicht te krijgen in de onderlinge samenhang van sporen, indien er aangetroffen worden, en om een duidelijke afbakening te kunnen maken voor een eventueel vervolgonderzoek indien toch waardevolle sporen zouden aangetroffen worden.

Het onderzoeksdoel van het landschappelijk bodemonderzoek is bereikt wanneer het landschappelijk proefputten onderzoek zones kan afbakenen waar een archeologische prospecties met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven nog zin heeft en potentie heeft naar archeologisch erfgoed.

Het eventueel niet-uitvoeren van verder onderzoek is aan de orde als uit het landschappelijk proefputtenonderzoek blijkt dat het terrein dermate verstoord is dat er geen verwachting meer gesteld kan worden naar archeologische sporen.

6. Onderzoekstechnieken

De landschappelijke proefputten worden gespreid over de terreindelen aangelegd. Gelet op de spreiding van de mogelijke verstoringen worden 8 proefputten voorgesteld verspreid over het volledige projectgebied. De proefputten zijn minimaal 1 m² groot en reiken tot tenminste 30 cm in de onverstoorde C-horizont. Enkel op die manier kan het terrein terdege onderzocht worden naar verstoringen en de mogelijke aan- of afwezigheid van een niveau met archeologisch potentieel.

Het resultaat van de landschappelijke proefputten is bepalend voor het vervolgtraject. Indien de verstoringen dermate groot zijn en gelijk aan of ernstigere verstoringen uitwijzen dan aangetroffen tijdens het landschappelijk proefputten onderzoek uitgevoerd in 2018², dan is verder archeologisch onderzoek niet aangewezen.

Indien het landschappelijk proefputten onderzoek getuigd van een deels of volledig bewaarde bodemopbouw met kans op het aantreffen van archeologische sporen, dan is een proefsleuvenonderzoek de volgende stap in het archeologisch traject.

Het proefsleuvenonderzoek

Er worden, indien het volledige terrein kan beschouwd worden als archeologisch mogelijk waardevol, 5 ononderbroken 2 m brede parallelle proefsleuven aangelegd. De oriëntatie van de proefsleuven is noordoost – zuidwest, haaks op de richting van de Kerkstraat. Die oriëntatie is het meest aangewezen om te voorkomen dat een proefsleuf volledig in de bebouwde en waarschijnlijk sterk verstoorde zone aan de Kerkstraat zou worden aangelegd. **De sleuven worden doorgetrokken tot de grens met de verstoorde zone(s) is vastgesteld.**

Van alle proefputten en proefsleuven en kijkvensters zullen overzichtsfoto's worden gemaakt en van alle (antropogene) sporen ook detailfoto's. De sleuven en sporen worden ingemeten en gedocumenteerd aan de hand van beschrijvingen. Indien een spoor zich tegen de putwand bevindt, wordt het werkputprofiel opgeschoond om de relatie tussen het spoor en de bodemhorizonten te registreren. Sporen-, foto- en vondstenlijsten worden geregistreerd in het veld. Vondsten die binnen de sleuven of kijkvensters worden aangetroffen, worden per context ingezameld (vlak, spoor, enz.). Er

---

² VAN DE KONIJNENBURG, R., WIJNEN, J. en JANSSEN, J., (2018), As, Dorpsstraat – Kerkplein fase 1 Archeologienota – verslag van het landschappelijk bodemonderzoek, HAAST-rapport 2018-12, Bree, D/2018/12654/12, url: <https://id.erfgoed.net/archeologie/notas/6594>

dient een selectie van de sporen gecoupeerd te worden die afdoende is om de onderzoeksvragen te beantwoorden. In vermoedelijke diepe sporen zoals waterputten en waterkuilen wordt een boring gezet om te verifiëren of het om een dergelijk spoor gaat en om de diepte te bepalen. De erkend archeoloog/veldwerkleider is vrij in het bepalen van de noodzaak van aanvullende boringen en het aantal boringen.

Per proefsleuf wordt minimaal één profielkolom (minimaal 1 m breed) aangelegd waarbij ca. 30 cm van de moederbodem zichtbaar is. De locatiekeuze van deze profielputten is afhankelijk van de variabiliteit in de bodemopbouw. Alle bodemprofielen worden opgekuist, gefotografeerd (voorzien van profielnummer, sleufnummer, noordpijl en schaallat), ingetekend op schaal 1/20 en beschreven per horizont op basis van de bodemkundige registratie- en beschrijvingsmethodes. Bij elke profielput wordt de absolute hoogte van het (archeologisch) vlak en van het maaiveld genomen en op het plan aangeduid.

Sporen waarbij de **metaaldetector** een signaal geeft, worden aangeduid in de sporenlst. Metaalvondsten worden enkel ingezameld als zij zich aan het vlak bevinden of als ze zich in een spoor bevinden dat gecoupeerd wordt. Ingezamelde vondsten worden op plan gezet met vondstnummer en de code *Md*. Ingezamelde metaalvondsten worden beschermd tegen degradatie van het materiaal.

Indien sporen worden gecoupeerd in functie van het beantwoorden van de vooraf opgestelde of door voortschrijdend inzicht opgeworpen onderzoeksvragen, worden de coupes ingemeten, getekend (schaal 1:20) en gefotografeerd.

Na afloop van het onderzoek worden de sleuven gedicht om verdere degradatie van eventueel aanwezige sporen te voorkomen. Indien nodig worden kwetsbare sporen (graven, zeer ondiep bewaarde sporen) afgedekt met doek of plastic zodat ze in geval van een vervolgonderzoek in de vorm van een opgraving niet verder worden aangetast vooraleer ze onderzocht kunnen worden.

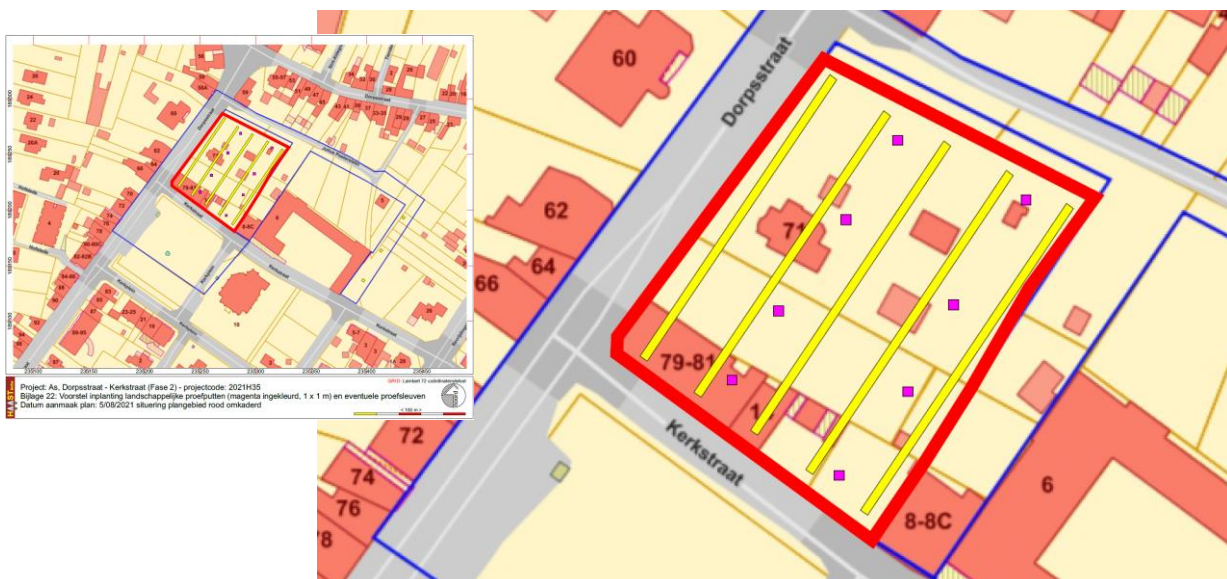

Fig. 4: Voorstel inplanting landschappelijke proefputten (magenta ingekleurd) en proefsleuven (geel ingekleurd)

Mogelijk vervolgtraject

Indien blijkt dat in de proefsleuven archeologische sporen werden aangetroffen dan volgt na akte name door het agentschap onroerend erfgoed van de nota archeologie een archeologische opgraving waarvan de modaliteiten nader beschreven worden in de nota archeologie, het verslag van het proefputten- en proefsleuvenonderzoek.

7. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er wordt niet verwacht dat afwijkingen van de Code van Goede Praktijk zich zullen/kunnen voordoen.

8. Lijst met afbeeldingen

COVERFOTO: actuele staat van het terrein gefotografeerd vanuit de hoek van de Julius Peeterslaan en de Dorpsstraat

Fig. 1: Bounding Box

Fig. 2: Situering van het onderzoeksgebied op het kadasterplan, situatie 20/07/2019 (cadgis viewer grand public)

Fig. 3: Verstoorde zones binnen het projectgebied

Fig. 4: Voorstel inplanting landschappelijke proefputten (magenta ingekleurd) en proefsleuven (geel ingekleurd)

9. Bibliografie

HANECA, K., DEBRUYNE, S., VANHOUTTE, S., ERVYNCK, A., 2016, Archeologisch vooronderzoek met proefsleuven. Op zoek naar een optimale strategie, Onderzoeksrapport agentschap Onroerend Erfgoed 48, Brussel, agentschap Onroerend Erfgoed - Wetenschappelijke instelling van de Vlaamse Overheid, Beleidsdomein Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed

Geraadpleegd via:

<https://www.onroenderfgoed.be/actueel/nieuws/onderzoeksrapport-archeologisch-vooronderzoek-proefsleuven-strategie/>